

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นบุคคลที่มีบทบาทผู้นำทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2544-พ.ศ. 2548 คือ เป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ที่เป็นพรรคการเมืองใหญ่ที่ประสบชัยชนะอย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 และเป็นกลไกสำคัญในโครงสร้างของระบอบการเมือง คือตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา

ดังนั้น ในภาวะผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการขึ้นสู่อำนาจ การใช้อำนาจ การรักษาอำนาจ ย่อมสะท้อนถึงบทบาททางการเมืองของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และระบอบการเมืองการปกครองของประเทศไทยในขณะนั้นเป็นอย่างดี เพราะเป็นส่วนสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อถึงกันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากการดำเนินบทบาทในกิจกรรมทางการเมือง การกำหนดนโยบาย และการใช้อำนาจทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองของประเทศไทยนั้น ย่อมมีผลสะท้อนต่อพฤติกรรมทางการเมืองและวิถีชีวิตของประชาชน ตลอดจนนโยบายสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรกลไกสถาบันของรัฐและสังคมโดยรวม นอกจากนี้การที่ผู้นำจะมีบทบาททางการเมืองที่มีผลต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดต่อระบบการเมืองและสังคมในลักษณะใดทิศทางใดหรือขอบเขตที่กว้างขวางอย่างไรนั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอื่นที่แวดล้อมอยู่ภายใต้ของบริบทของสังคมการเมือง อาทิ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทางการเมือง แนวคิด อุดมการณ์ และวิสัยทัศน์ของผู้นำ เป็นต้น

การศึกษาบทบาทและภาวะผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงมีความหมายครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ทางการเมือง ในระบบการเมืองการปกครองอีกด้วย ระบอบการปกครองดั้งเดิมของประเทศไทยเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีอำนาจสูงสุด โดยเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก มาสมัยอยุธยา การปกครองได้เปลี่ยนมาเป็นแบบพระมหากษัตริย์มีอำนาจลึทธิขาดแบบทรวาชา และลักษณะการปกครองแบบนี้ก็ถือปฏิบัติกันเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ก่อการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ที่มี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ตลอดระยะเวลา 74 ปี (นับถึง พ.ศ. 2549) ประเทศไทยมีการผลัดเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง ซึ่งแสดงถึงการวิวัฒนาการทางการเมืองของไทยในระบอบประชาธิปไตยที่ล้มลุกคลุกคลานเรื่อยมา พร้อมกับมีผู้นำทางการเมืองในลักษณะเฉพาะของตนเองในเรื่องของนโยบายและวิธีการใช้อำนาจ เช่น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำทางการเมืองของประเทศไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลายสมัย ก็มีแนวนโยบายที่เป็นชาตินิยม หรือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็มีวิธีการใช้อำนาจในลักษณะพ่อขุนอุปถัมภ์เผด็จการ

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีหรือผู้นำทางการเมืองของประเทศไทย ในยุคการเมืองการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ที่สามารถกำชัยชนะได้อย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2544 และ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 การเมืองการปกครองของประเทศไทยมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากที่สุดยุคหนึ่ง นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 เช่น บทบาทของทหารหรือกองทัพที่เริ่มเป็นทหารอาชีพอย่างมั่นคง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง มีการจัดการทหารอยู่ในแถวอย่างเป็นระเบียบ มีการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเมืองการปกครองระดับรากหญ้าที่เป็นพื้นฐาน หรือโรงเรียนสอนประชาธิปไตยให้ประชาชน เพื่อพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อประชาชนในระดับล่างเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้องแล้วย่อมพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น คือการปกครองที่ดีคืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และมีรัฐบาลประชาธิปไตย คือรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

อย่างไรก็ตามภายใต้การนำของผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ที่มีเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎร สาเหตุหนึ่งที่ทำให้พรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้ง และได้เสียงข้างมากเช่นนี้ก็เพราะเกิดจากปัจจัยเกื้อหนุนมาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ หลายประการ ก่อให้เกิดพรรคการเมืองใหญ่ที่มีเสียงข้างมากและเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศในลักษณะที่อาจนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “เผด็จการทางรัฐสภา” ได้

ฉะนั้นในการศึกษาบทบาทผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เข้าใจบทบาทของผู้นำทางการเมืองของประเทศเป็นปัจจัยกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและทิศทางการพัฒนาทางการเมืองใน

ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย และต้องการศึกษาวิจัยให้เป็นข้อมูลส่งเสริม เพื่อการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทที่สนับสนุนและบทบาทที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

2.2 เพื่อศึกษาสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นทางการเมืองการปกครองภายใต้ผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นผลบวกหรือผลลบต่อการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 บทบาททางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีส่วนสนับสนุนต่อการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3.2 สาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางการเมืองการปกครองภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีผลต่อการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งศึกษาบทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเฉพาะช่วง 4 ปีแรก (พ.ศ.2544-พ.ศ.2548) ของการเป็นรัฐบาล ในบทบาทเป็นผู้สร้าง ผู้ดูแลรักษา และพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ผู้นำทางการเมือง หมายถึง ผู้ดำรงสถานภาพทางอำนาจในการปกครอง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงมิติของการใช้อำนาจทางการเมือง การตัดสินใจกำหนดนโยบาย

5.2 ความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการสร้างสรรค์หรือปลูกฝังความศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม ทั้งนี้เพื่อให้งานหรือภารกิจสำเร็จตามเป้าหมาย

5.3 บทบาทผู้นำทางการเมือง หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของตัวผู้นำ รัฐบาลและหรือผู้นำทางการเมือง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจ การใช้อำนาจ การรักษาและสืบทอดอำนาจทางการเมือง ตลอดจนการตัดสินใจกำหนดคนโนบาย และการจัดการกับปัญหาวิกฤตและปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง

5.4 ระบบการเมือง หมายถึง แบบแผนระบบความสัมพันธ์ของคนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความสัมพันธ์ทางอำนาจ การบังคับใช้ระเบียบ กฎเกณฑ์และอำนาจที่ชอบธรรม

5.5 ระบอบการเมือง หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะของแบบแผนระบบความสัมพันธ์ของคนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางอำนาจ การบังคับใช้ระเบียบ กฎเกณฑ์ และอำนาจที่ชอบธรรมภายใต้ระบบการเมือง

5.6 รัฐบาล หมายถึง สถาบันอันเป็นกลไกสถาบันหนึ่งของระบบการเมือง เป็นองค์กรที่ชอบธรรมในการทำหน้าที่ การใช้อำนาจ การแปรอำนาจสู่การปฏิบัตินโยบายภายใต้กรอบแบบแผนของระบอบและระบบการเมือง

5.7 การพัฒนาการเมือง หมายถึง เป็นเรื่องของผลการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของความสามารถของระบบการเมืองในการรักษาเสถียรภาพทางการเมือง ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างความเป็นสถาบันให้กับระบบการเมือง ในที่นี้คือ การพัฒนาการเมืองไทย

5.8 ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีรัฐบาลมาจากการยินยอมของประชาชน ประชาชนสามารถแต่งตั้งและถอดถอนรัฐบาลได้ โดยผ่านกระบวนการที่ตกลงกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบบทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่มีส่วนทั้งสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

6.2 ทำให้ทราบสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นทางการเมืองการปกครองภายใต้การนำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย